

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Кузів М.В.

старший викладач,

Кам'янець-Подільський національний університет

ЗДЕНЕК КОМІНЕК В ІСТОРІЇ КАМ'ЯНЕЧЧИНИ

Подільський регіон завжди мав доволі складну, історично складену етнічну структуру. На цих землях жили, працювали і взаємодіяли між собою представники різних культур: українці, росіяни, поляки, вірмени, євреї, литовці, німці, чехи та інші. Подільська культура продемонструвала надзвичайно яскраві та плідні результати міжнаціональних зв'язків. Ще на світанку становлення професійної музичної освіти (поч. ХХ ст.) у Кам'янці-Подільському провадили свою професійну діяльність музиканти-чехи. Зокрема, їхня активна участь простежується у становленні фахових навчальних інституцій. Це Вацлав Іванович Петр, який першим почав читати курси з музичних дисциплін в щойно відкритому Кам'янець-Подільському українському університеті в далекому 1919 році та Зденек Рудольфович Комінек, який приїхав в Кам'янець-Подільський на посаду капельмейстера військового оркестру в 1911 році і став першим директором культурно-освітнього училища (теперішній коледж культури і мистецтв).

Метою статті є дослідження діяльності представника чеської скрипкової школи Зденека Комінека на Поділлі впродовж ХХ століття та визначення його ролі у процесі формування музичної культури регіону означуваного періоду.

Зденек Рудольфович Комінек народився 8 червня 1882 року у місті Прага (Республіка Чехія). Його батько був керуючим на чугунолітейному заводі [1]. Після закінчення 4-х класів гімназії поступив на навчання у Празьку консерваторію по класу скрипки. Його вчителем став професор Отакар Шевчик¹.

Хочеться відзначити, що Празька консерваторія сприяла становленню уславлених виконавських шкіл. Найвідоміша з них, скрипкова, започаткована Я. Стамицем, у якого училися численні чеські та німецькі скрипалі. Одним із них був І. Френцль, учитель Ф. Піксіса, першого професора-скрипаля у Празькій консерваторії. Піксіс та його молодші послідовники – М. Мільднер, А. Бенневиць, Ф. Ондржичек, О. Шевчик та ін. виховали десятки скрипалів, які гастролювали та працювали в Україні.

¹ 1. Отакар Шевчик був найбільш визнаним чеським скрипковим педагогом межі ХІХ – першої половини ХХ століття. У 1870 закінчив Празьку консерваторію, був її професором у різні роки (1892–1906, 1919–1921). Гастролював і жив в Україні. Брав участь у концертах Київського відділення Російського музичного товариства, у тому числі в ансамблях з М. Лисенком. Був концертмейстером оперного театру і викладав у Харківському музичному училищі в 1874–1875, а в 1875–92 – у Київському музичному училищі. Виступав як соліст і ансамбліст в Києві (в сонатних вечорах з піаністом В. В. Пухальським), Москві та Петербурзі (1878); грав також в квартеті за участі Э. Ізаї під час його гастролей по містах Росії. (1883) [2, с. 315]

У 1900 році З. Комінек перевівся у тільки відкриту Чесько-Слов'янську академію музики і співу, яку закінчив у 1902 році, отримавши фах концертмейстера оркестру і диригента. Ще під час навчання у 1900 році отримав призначення на посаду асистента професора скрипкового класу при названій Академії. Пропрацював там до 1902 року. В той же час він працював капельмейстером оркестру балету Празького земського театру. З 1905 по 1909 роки викладав скрипку в Академії. За роки роботи зарекомендував себе чудовим викладачем і проявив себе талановитим диригентом [3].

У 1911 році З. Комінек приїхав у Кам'янець-Подільський на посаду військового капельмейстера 47-го піхотного Українського полку (по вільному найму). З вересня 1912 року викладав музику у Кам'янець-Подільській чоловічій гімназії та комерційному училищі Мазінга. Викладання поєднював з керуванням духовими оркестрами у цих навчальних закладах. В 1913 році був запрошений директором приватної музичної школи професором Т. Ганицьким викладати скрипку. 4 березня 1918 року звільнився з військової служби.

З 1917 року по 1935 рік працював концертмейстером 1-х скрипок Кам'янець-Подільського державного драматичного театру [4]. Оркестр театру обслуговував не тільки місцеву трупу, але і більшість гастролуючих театрів. В останніх роках працював на посаді капельмейстера театру. З 1 лютого 1927 року по 18 червня 1931 року працював вчителем співів у трудовій школі № 6 м. Кам'янця-Подільського.

З 15 грудня 1928 року по 11 січня 1930 рік викладав у муз профшколі [5]. В 1930-31 роках завідувачий музпрофшколі. З перейменуванням школи у 1931 році призначений директором Кам'янець-Подільського музичного технікуму [6]. В цьому ж році посаду директора залишив за власним бажанням, але залишався на посаді викладача по класу скрипки та духових інструментів до закриття технікуму в 1935 році.

З 1931 по 1932 роки працював у радіогазеті «Червоний кордон» на посаді скрипаля. Очевидно Комінек відповідав за музичне оформлення передач. Зі своїми обов'язками справлявся добре [7].

З 1 вересня 1932 по 4 червня 1937 року поєднював викладання з роботою капельмейстера духового оркестру Кам'янець-Подільського Червонопрапорного прикордонного загону, який був розформований у 1937 році. З 1935 по 1941 та з 1944 по 1950 роки працював диригентом камерного оркестру в кіно-театрі імені Войкова (тепер районний центр культури і мистецтв «Розмай») [8].

Третього липня 1941 року під час авіаобстрілу Кам'янця-Подільського був важко поранений. З 1941 по 1945 рік працював концертмейстером місцевого театру і викладав скрипку у музичній школі. З квітня 1944 року по березень 1945 року був диригентом театру імені Т. Шевченка. Помер 11 листопада 1950 року. Похований на Польському кладовищі міста.

Серед учнів – Олександр Якович Вайсфельд. Працював в. о. доцента консерваторії імені Миколи Лисенка. Викладав у Львівській середній спеціальній музичній школі-інтернаті імені Соломії Крушельницької. 30 років керував ансамблем скрипалів, створеним професором Павлом Макаренком [9]. Учнем З. Комінека був і Аркадій Константинович Гурфінкель. Путівку в артистичний світ дала йому музична школа Т.Ганицького у Кам'янці-Подільському. Далі він успішно закінчив Московську консерваторію у видатного професора А. Ямпольського і багато років гастролував у складі симфонічного оркестру Великого театру СРСР [10, с. 101].

Таким чином, факти діяльності чеського музиканта-скрипаля Зденека Рудольфовича Комінека дають можливість говорити про вплив його особистості на стан музичної освіти на Кам'янецьчині., що здійснювався як важлива складова культурно-історичного процесу подільського регіону.

Список використаних джерел:

1. ПАСЩ (Приватний архів Станіслава Щипанського) – Збірка знімок.
2. Музыкальная энциклопедия: У 6 т. \Редкол.: А.М Прохоров (председатель) и др. – М.: Советская энциклопедия, 1982. – Т. 6. – С. 315.
3. ПААП (Приватний архів Анатолія Прияна) – Збірка знімок та особистого архіва родини Комінек.
4. ПААП – Збірка знімок та особистого архіва родини Комінек.
5. ДАХМО (Державний архів Хмельницької області) – Ф.р-2951 Кам'янець-Подільський музичний технікум. 1928-1930рр. – Оп 1. – Спр. 5. Відомості на виплату зарплати за 1928р. – 33-34 арк.
6. ДАХМО– Ф.р-5 Інспектура народної освіти виконкому Кам'янецької окружної ради. 1922-1930 рр. – Оп 1. – Спр.702. Матеріали реорганізації Кам'янець-Подільський музичної школи. 27 арк.
7. ПААП – Збірка знімок та особистого архіва родини Комінек.
8. Будзей О. Від «Нового світу» до ... нових надій / Олег Будзей // Подолянин. – 2006. – 15 вересня. – С. 7.
9. Протягом десятиріч Львівська середня спеціальна музична школа // Поступ. – 2004. – 7 лютого.
10. Іванов В. Ф. Тадеуш Ганицький. – Кам'янець на Поділля – Миколаїв-Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2007. – 123 с.

Рудавіна І.Г.

*завідувач центру безперервної освіти,
Харківська державна академія культури*

ТЕАТРАЛЬНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ

Сучасний етап розвитку української музеєзнавчої науки характеризується вивченням процесу виникнення і розвитку музейних закладів у культурологічній парадигмі – як явищ культури. Останнє потребує узгодження та синтезу понятійно-термінологічного апарату, зокрема класифікації групи театральних музеїв України.

На думку автора, самоорганізоване системне утворення – театральні музеї правомірно вивчати на підставі загальноприйнятої наукової класифікації за профільним принципом, оскільки саме профіль музею характеризує групу музейних закладів з типовими рисами як явище і впливає на всі напрями його діяльності. Профільна класифікація якнайкраще відповідає системній і дозволяє систематизувати і структурувати профільну групу, показати її цілісність, виявити взаємозв'язок видових підгруп театральних музеїв між собою і з зовнішнім середовищем, визначити їх ієрархічність, диференціювати за функціональним призначенням.

Проте, проблема профільної класифікації і систематизації театральних музеїв у вітчизняному музеєзнавстві на науковому рівні не розглядалась. Так, вітчизняні радянські науковці визначали профіль театральних музеїв України